

Belangrijke conclusies

1. *Jeugdigen in de jeugdzorg kampen met multiproblematiek (gemiddeld vijf verschillende problemen).*
Ze passen wat dit betreft bij de doelgroep van de geïndiceerde provinciale jeugdzorg.
2. *Bijna alle jeugdigen hebben minimaal één gezinsgerelateerd probleem (opvoeding, problemen van ouders).*
Dit roept op en rechtvaardigt dat de jeugdzorg meer op de gezinsproblematiek gaat anticiperen.
3. *Driekwart van de jeugdigen kon geprofileerd worden.*
Dit betekent dat ondanks dat de praktijk complex is en iedere jeugdige een unieke achtergrond en unieke probleembeschrijving heeft, het mogelijk is om patronen in het beroep op de jeugdzorg vast te stellen.
4. *Jeugdigen met dezelfde problematiek krijgen niet altijd dezelfde vorm van zorg.*
Het type zorg dat een jeugdige ontvangt hangt dus niet alleen samen met de problematiek, maar hangt ook samen met andere factoren.
5. *Elk profiel bevat qua zorg een care-variant van verblijf (residentieel e/o pleegzorg).*
Dit is een belangrijke constatering aangezien de huidige focus van het jeugdzorgbeleid zich richt op kortdurende ambulante behandeling gericht op thuisplaatsing, terwijl vanuit de ervaringen in de praktijk van de jeugdzorg regelmatig geconstateerd wordt dat langdurige perspectiefbiedende basiszorg (residentieel e/o pleegzorg) voor een deel van de kinderen onontbeerlijk is. Voor welke groep dit onontbeerlijk is laat dit onderzoek niet zien. Het feit dat jeugdigen uit elk profiel in meer of mindere mate gebruik maken van verblijf bevestigt deze ervaring uit de praktijk.
6. *Jeugdigen in alle profielen krijgen enkelvoudige ambulante hulp thuis.*
Dat geldt dus ook voor de profielen waarin de gezinsproblematiek leidend is en dit maakt een gemeenschappelijke doelgroep met het voorliggend veld zichtbaar.

En profile voor gemeenten

Het onderzoek had een exploratief karakter en is een eerste poging om aan de hand van profielen grip te krijgen op de problematiek van jongeren in de jeugdzorg. De resultaten laten zien dat het mogelijk is om op de gevolgde wijze specifieke groepen jeugdigen in beeld te krijgen. De methodiek kunnen we ook toepasbaar maken voor gemeenten.

Ook bij de vormgeving van lokaal preventief jeugdbeleid biedt kennis van de aard van de problematiek en het ontstaan ervan aangrijpingspunten voor effectieve interventies. Het onderzoek dat hier is toegelicht biedt zicht op de aard van de problematiek en nog niet op het ontstaan ervan, en biedt dus een deel van die kennis. Jongeren verschillen in hun kansen om problematiek te ontwikkelen en daardoor ook in hun kans om met jeugdzorg in aanraking te komen. Willen we dit laatste zoveel mogelijk voorkomen, dan hebben we inzicht nodig in de ontstaanswijze van problemen. Met de analyse van risico- en beschermende factoren kan daar invulling aan gegeven worden.

Het tijdig onderkennen van risico- en beschermende factoren is cruciaal om vroegtijdig en in de nabijheid van jeugdigen en gezinnen te kunnen ingrijpen. Ook kan het ondersteuning bieden bij het voorkomen van (ernstige) opvoed- en opgroei problemen. Het inzicht in deze onderliggende factoren voor verschillende probleemgedragingen en problematiek maakt preventief ingrijpen op probleemgedrag in de omgeving mogelijk. En vervolgens is het mogelijk om aan de hand daarvan voorspellingen te doen van het toekomstig zorggebruik.

Wilt u ook input voor uw preventieve jeugdbeleid en voor efficiënte jeugdzorginkoop?

Momenteel werkt het PON in samenwerking met het Verwey Jonker-Instituut deze vervolgstappen uit. Dit houdt dat we de methodiek toepasbaar maken voor gemeenten. Dit vervolg maakt het onder andere mogelijk om, naast jeugdzorgprofielen op gemeentelijk niveau, te komen tot soortgelijke profielen van jeugdigen die een beroep doen op het voorliggende veld (CJG). Mocht u geïnteresseerd zijn in deze ontwikkeling of wilt u deze methodiek ook in uw gemeenten of instelling toepassen, dan kunt u contact opnemen met de auteurs van deze uitgave.

pon
kennis in uitvoering

Stationsstraat 15
5038 EB Tilburg
Postbus 90123
5000 LA Tilburg

telefoon +31 (0)13 535 15 35
fax +31 (0)13 535 81 69
info@hetpon.nl
www.hetpon.nl

Wilt u meer informatie over dit onderzoek of bent u geïnteresseerd in de vervolgstappen?
Neem dan contact op met Eva Stultjens (e.stultjens@hetpon.nl) of Mariëtte Blanken (m.blanken@hetpon.nl) van het PON.

Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de Provincie Noord-Brabant en mede tot stand gekomen dankzij onderstaande personen en organisaties:

- Leden van de klankbordgroep: Fefje Strijbosch (Tender); Jeroen van de Eerden (Oosterpoort); Mariëtte van Brandenburg (Tender); Paul Megens (Bureau Jeugdzorg); Petra Bastiaensen (de Zuidwester); Tanja Mandersloot (provincie Noord-Brabant); Thomas Ruitenbeek (de Combinatie); Wencke van Ruitenbeek (Oosterpoort); Wim Hoven (provincie Noord-Brabant). Onze speciale dank gaat uit naar Petra Bastiaensen van Zuidwester Jeugd- en Opvoedhulp voor haar bijdrage in het classificeren van de problematiek van de jeugdigen
- Leden van de Werkgroep Effectiviteit onder leiding van Mariëtte van Brandenburg
- Bestuurders van de Brabantse jeugdzorginstellingen en Bureau jeugdzorg
- Prof. dr. Jan Willem Veerman, directeur van Praktikon en hoogleraar Speciale kinder- en jeugdzorg aan de Radboud Universiteit in Nijmegen
- Gedragswetenschappers van Bureau Jeugdzorg Breda
- Sandrijn Ekkel (coördinator monitor Centrum voor Jeugd en gezin, gemeente Breda)

Redactie: Het PON
Fotografie: Frank Muller en Martijn Beekman
Ontwerp en vormgeving: Ton de Klein C10
Druk: Drukkerij Wihabo
Oplage: 150 exemplaren
Tilburg, september 2011
© 2011 het PON, kennis in uitvoering.
Het auteursrecht van deze uitgave berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

En Profile: Patronen in het beroep op de jeugdzorg

pon
kennis in uitvoering

Provincie Noord-Brabant

Achtergrond en meerwaarde

Onderzoek in de jeugdzorg gaat vaak over cijfers van wachtlijsten, doorstroomgegevens, duur van het zorgtraject, aantal cliënten, etcetera. Kwantitatief onderzoek naar de aard en achtergronden van de problemen die jeugdigen hebben komt veel minder vaak voor. In opdracht van de Provincie Noord-Brabant deed het PON hier in 2010 onderzoek naar. De belangrijkste resultaten van dit onderzoek *En profile: Patronen in het beroep op de jeugdzorg* staan in deze uitgave. Het biedt gemeenten gelegenheid een beeld te krijgen van de doelgroep waar zij straks mee te maken zullen hebben.

In dit onderzoek staan de volgende vragen centraal:

- Wat is de aard van de problematiek van jongeren binnen het provinciale jeugdzorgaanbod in Noord-Brabant?
- Is er een relatie tussen de aard van de problematiek en de achtergrondkenmerken van de jeugdige?
- Is er een relatie tussen de aard van de problematiek en het type zorg dat de jeugdige krijgt?

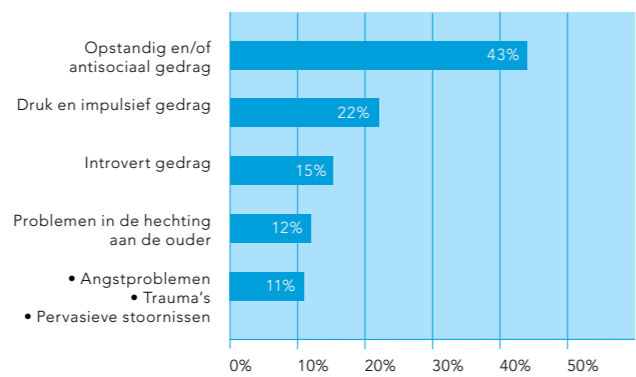
Om de resultaten van dit onderzoek verder toe- pasbaar te maken bij de beleidsontwikkeling van gemeenten zijn in de nabije toekomst nog aanvul- lende stappen nodig. Om straks goed geïnformeerd beleidskeuzes te kunnen maken is op de eerste plaats kennis van de doelgroep binnen de *eigen gemeente* onontbeerlijk. Immers, zicht op het type en de omvang van de zorgvraag van jeugdigen en hun gezin vormt de basis van een effectief en efficiënt jeugdzorg-inkoopbeleid. De methodiek in dit onderzoek zou dan ook toegepast kunnen worden op de situatie op gemeentelijk niveau. Daarnaast vormt kennis van het ontstaan van de problematiek en de zorgvraag een belangrijk fundament voor het preventief jeugd- beleid. Kennis van factoren die hierop van invloed zijn is belangrijke input voor beleid dat gericht is op preven- tie van problemen waarmee jeugdigen in aanraking komen. Later in dit factsheet wordt hier dieper op ingegaan.

Methodiek

Het onderzoek heeft een exploratief karakter. Om de aard van de problematiek te kunnen bepalen is gebruik gemaakt van bestaande registratiegegevens van Bureau Jeugdzorg en de jeugdzorgaanbieders. Om de aard van de problematiek te standaardise- ren en te analyseren is de indeling Classificatie Aard Problematiek bij Jeugdigen (CAP-J) toegepast. De CAP-J heeft een hiërarchische opbouw met vijf hoofd probleemmassen die weer zijn onderverdeeld in pro- bleemgroepen en –rubrieken.

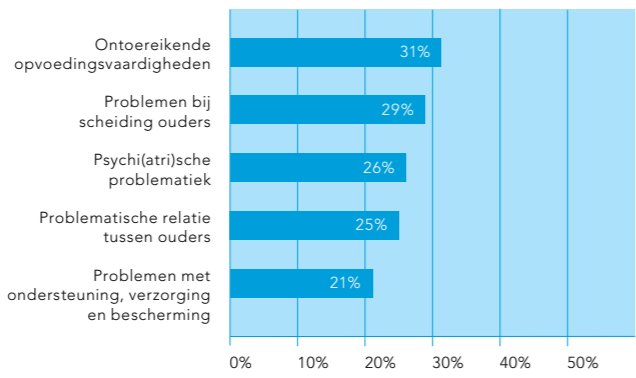
Top 5 meest voorkomende kindproblemen

Gedragsproblemen zijn veruit de meest voorkomende kindgerela- teerde problemen van de jeugdigen in de jeugdzorg. Dit geldt voor zowel jongens als meisjes. Meisjes vertonen daarnaast wat vaker introvert gedrag en angstproblemen en hebben meer problemen in de competentiebeleving. Jongens hebben vaker pervasieve (aan autisme verwante) stoornissen en problemen met de sociale vaar- digheid. Zowel bij jongere als bij oudere kinderen staan gedrags- problemen op nummer één, bij kinderen vanaf 12 jaar komt het ech- ter nog vaker voor dan bij jongere kinderen. Er zijn geen verschillen tussen de regio's in Noord-Brabant.

Top 5 meest voorkomende gezinsproblemen

Vrijwel alle jeugdigen hebben problemen in de gezinssituatie (90%). Ontoereikende opvoedingsvaardigheden en problemen bij de scheiding komen het meest voor. In Midden- en West-Brabant zijn er meer jeugdigen waarvan de ouders problemen hebben met de ondersteuning, verzorging en bescherming. Er zijn geen verschillen in de top 5 tussen meisjes en jongens. Bij jeugdigen tot 6 jaar komen problemen in combinatie met ontoereikende opvoedingsvaar- digheden van de ouders vaker voor dan bij de oudere jeugdigen.

Belangrijkste resultaten

De praktijk van de jeugdzorg is dusdanig complex dat het moeilijk in uniforme modellen en gegevensweergaven te vat- ten is. Toch is in dit onderzoek een poging gewaagd. Met de wetenschap dat een model of een ordening van gegevens altijd een vereenvoudiging van de werkelijkheid is, is geprobeerd taal te maken door de problematiek binnen de jeugd- zorg te benoemen en op basis daarvan groepen jeugdigen aan te wijzen.

De meest voorkomende kind- en gezinsproblematiek is gescoord in een top 5 en de jeugdigen zijn geprofileerd naar aard van de problematiek (zes hoofdprofielen).

Profielen

In de praktijk blijkt dat jeugdigen in de jeugdzorg gemiddeld met zo'n vijf verschillende problemen kampen, uit- eenlopend van al dan niet aangeboren kindproblemen tot gegeven gezinsproblematiek. Gezien deze multipro- blematiek is het interessant na te gaan of er patronen in de combinaties van problemen te herkennen zijn. Op basis van deze combinaties en andere kenmerken van de jeugdigen konden negen profielen worden herkend. Een groot deel van de onderzochte jeugdigen (74%) paste in één van deze profielen. De zes meest voorkomende pro- fielen zijn weergegeven.

- profielkenmerken
- aandeel jeugdigen met dit profiel
- leidend probleem: kindgerelateerd, gezingerelateerd of combinatie

21%

Profiel 1: Jeugdigen van ouders met psychi(atri)sche problemen

Deze jeugdigen hebben een of twee ouders met psychi(atri)sche problematiek, waarbij er vaak sprake is van een problematische gezinssituatie (zoals het niet kunnen ondersteunen, beschermen of verzorgen van de jeugdige, het gebruik van middelen of versla- ving). Ook is er veelal sprake van een problematische relatie tussen de ouders. Deze jeugdigen vertonen meestal gedragsproblemen, maar ook emotionele problemen.

gezin

Zorg die jongeren uit dit profiel ontvangen:

1. Verblijf pleeggezin voltijd (45%)
2. Residentieel (25%)
3. Enkelvoudige ambulante hulpverlening thuis (23%)
4. Jeugdhulp bij zorgaanbieder (16%)
5. Deeltijd verblijf (7%)

16%

Profiel 2: Psychosociale problemen & pro- blematische relatie tussen ouders

De ouders van deze jeugdigen hebben een problematische relatie met elkaar. Veelal zijn ze gescheiden. Over de opvoeding zijn ze het vaak niet eens en ze beschikken over ontoereikende opvoedings- vaardigheden. Deze jeugdigen kampen meestal met psychosociale problemen. Ze vertonen vaak gedragsproblemen, maar ook emotio- nele problemen, loyaliteitsproblemen en problemen op school.

combi

Zorg die jongeren uit dit profiel ontvangen:

1. Alleen jeugdhulp thuis (50%)
2. Jeugdhulp bij zorgaanbieder (23%)
3. Deeltijd verblijf (16%)
4. Residentieel (14%)
5. Verblijf pleeggezin voltijd (5%)

9%

Profiel 3: Gedragsproblemen & ontoereikende opvoedvaardigheden

Bij de ouders van deze jeugdigen is er sprake van ontoereikende opvoedingsvaardigheden. Het gaat niet om zware gezinsproble- matiek en ook de relatie tussen de ouders is niet echt problema- tisch. Wel zien we hier geregeld onenigheid tussen de ouders over de opvoedingsaanpak en de probleemaanpak van de jeugdige met bijvoorbeeld de scheiding van de ouders. Deze jeugdigen vertonen meestal gedragsproblemen.

combi

Zorg die jongeren uit dit profiel ontvangen:

1. Alleen jeugdhulp thuis (49%)
2. Deeltijd verblijf (26%)
3. Jeugdhulp bij zorgaanbieder (17%)
4. Residentieel (17%)
5. Verblijf pleeggezin voltijd (0%)

8%

Profiel 4: Pervasieve stoornis

Deze jeugdigen hebben een pervasieve (aan autisme verwante) stoornis. Ze kampen vaak met gedragsproblemen en sommigen hebben ook problemen met sociale vaardigheden en de commu- nicatie. Het zijn vrijwel altijd jongens. In de gezinssituatie zijn geen zichtbare ernstige problemen, wel is er regelmatig sprake van ontoereikende opvoedingsvaardigheden of scheidingsproblema- tiek bij ouders.

kind

Zorg die jongeren uit dit profiel ontvangen:

1. Alleen jeugdhulp thuis (37%)
2. Deeltijd verblijf (30%)
3. Residentieel (30%)
4. Verblijf pleeggezin voltijd (10%)
5. Jeugdhulp bij zorgaanbieder (3%)

6%

Profiel 5: Jeugdigen van ouders met een ziekte of beperking

De ouders van deze jeugdigen hebben vaak problemen met het bieden van voldoende ondersteuning, bescherming en verzorging van de jeugdige omdat zij een ziekte hebben, of een lichamelijke of verstandelijke beperking. Het gaat hier niet om psychiatrische pro- blemen. Ook hebben ouders vaak ontoereikende opvoedingsvaar- digheden. De jeugdigen kampen meestal met gedragsproble- men. Het betreft hier vaker meisjes dan jongens.

gezin

Zorg die jongeren uit dit profiel ontvangen:

1. Verblijf pleeggezin voltijd (45%)
2. Alleen jeugdhulp thuis (36%)
3. Residentieel (14%)
4. Jeugdhulp bij zorgaanbieder (9%)
5. Deeltijd verblijf (5%)

5%

Profiel 6: Gedragsproblemen door kindfactoren

Deze jeugdigen, voornamelijk jongens, hebben gedragsproblemen. Ze vertonen veelal opstandig, druk en impulsief gedrag (vaak gedi- agnosticiseerd ADHD) zonder dat er sprake is van problemen in de gezinssituatie. Deze gedragsproblemen gaan soms gepaard met problemen op school zoals spijbelen en problemen met leerkrach- ten, maar ook met leerproblemen van de jeugdige zelf. De ouders hebben moeite met het hanteren van dit gedrag van de jeug- dige, maar beschikken wel over voldoende opvoedings- vaardigheden.

kind

Zorg die jongeren uit dit profiel ontvangen:

1. Alleen jeugdhulp thuis (47%)
2. Jeugdhulp bij zorgaanbieder (32%)
3. Deeltijd verblijf (16%)
4. Residentieel (11%)
5. Verblijf pleeggezin voltijd (0%)